

సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని

మూడవ సంపుటము

శ్రీ గురుగుహ ముద్రాంకిత కృతి వక్తలైన
ముద్దుస్వామిదీక్షితులవారిపుత్రులును,
ఎట్టయపురం సంస్థానం
సంగీత సాహిత్య విద్వాంసులు నైన
బ్రహ్మశ్రీ సుబ్బరామదీక్షితులవారిచే
రచియింపబడినది.

ద్వితీయ ముద్రణ

సంపాదకులు : ఆచార్య నోరి నాగభూషణం

పర్యవేక్షకులు : గానకళాప్రపూర్ణ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ ప్రచురణ

అకాడమీ ప్రచురణ నం, 34

నవంబరు 1976

ప్రతులు - 1000

© A. P. SANGEETA NATAKA AKADEMI

Acc. No. : 3764
781.754
SUB
V-3

వెల : రూ. 20/-

ప్రతులకు :

ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ,
కళాభవన్, హైదరాబాద్ - 500 004.

తొలి పలుకు

నృత్య, సంగీత, నాటకోత్సవాలను నిర్వహించటం, ఆయా కళలలో శిక్షణాలయాలకు సాంస్కృతిక సంస్థలకు, నిస్సహాయ స్థితిలో గల వృద్ధ కళాకారులకు ఆర్థికసహాయం చేయటం, మరుగున పడిపోతున్న మన సంప్రదాయ, జానపద కళారూపాల పునర్వికాసానికి కృషిచేయటం మున్నగు కార్యక్రమాలతోపాటు ఆయా రంగాలలో పరిశోధనచేయించి, గ్రంథాలు ప్రచురించే కార్యక్రమాన్ని కూడా ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ చేపట్టింది. ఈ పథకం క్రింద సంస్కృతంలోని ప్రామాణిక సంగీత, నృత్య శాస్త్రగ్రంథాలను అనువదించజేసి ప్రచురిస్తున్నాము. ఇంతవరకు 'సంగీత రత్నాకరం' మొదటి భాగము, 'నృత్య రత్నావళి', 'భావప్రకాశనము' ప్రచురించాము.

ప్రాచీన సంస్కృత గ్రంథాల అనువాదాలు చేపట్టటమేకాక తెలుగునాట సంగీత, నృత్య, నాటక కళా వికాసాలను తెలియపరిచే స్వతంత్ర గ్రంథాలను ప్రచురించాలని కూడా అకాడమీ సంకల్పించింది. ఇంతవరకు, నాటక కళాభివృద్ధికి దోహదకారులైన తెలుగు నాటక కర్తలు చిలకమర్తి, తిరుపతి వేంకటకవులు, ధర్మవరం, కోలాచలం గురించిన గ్రంథాలను వెలువరించాము. ప్రసిద్ధులైన ఇతర నాటకకర్తలను గురించి, సంగీత నృత్య కళాకోవిదుల గురించి కూడా గ్రంథాలు ప్రచురించ తలపెట్టాము.

సుప్రసిద్ధ వాగ్గేయకారుల రచనలను వరుసగా ప్రచురించాలన్న పథకం క్రింద 'క్షేత్రయ్య పదములు', 'రామదాసు కీర్తనలు' ప్రచురించాము. వివిధ రచయితల 'జావళీలు',

గ్రంథంగా త్వరలో వెలువరిస్తున్నాము. ప్రఖ్యాత కవుల గేయాలు స్వరసహితంగా 'లలిత గీతాలు' అనే సంపుటాన్ని ప్రచురించడానికి ఏర్పాట్లు చేయటం జరిగింది.

ఇంతేకాక ప్రస్తుతం ప్రతులు లభించని అమూల్య గ్రంథాలను పునర్ముద్రించడానికి కూడా అకాడమీ సంకల్పించింది. ఈసంకల్పానికి తొలిరూపమే 'సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని' ప్రచురణ. ఇంతవరకు రెండు సంపుటాలు ప్రచురించాము. ఇది మూడవ సంపుటము. ఇంకా నాల్గవ సంపుటము, ప్రథమాభ్యాస పుస్తకము వెలువడవలసి ఉన్నది. ఈ గ్రంథం వ్రాతప్రతిని సిద్ధపరచిన ఆచార్య నోరి నాగభూషణంగారికి, మేము కోరినంతనే ఎంతో శ్రమకోర్చి, పరిశీలించి సహాయపడిన గాన కళా ప్రపూర్ణ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారికి, ఈ గ్రంథముద్రణలో మాకు తోడ్పడిన సుప్రసిద్ధ సంగీత విద్వాంసులు పాలగుమ్మి విశ్వనాథంగారికి మేము కృతజ్ఞులము.

కూర్మా వేణుగోపాలస్వామి

అధ్యక్షులు

ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ

విషయ సూచిక

మేళం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	రచయిత	పుట
22.	శ్రీరాగము	కాపి		
		రాగలక్షణము	వెంకటమఖ	1
		లక్షణగీతము	వెంకటమఖ	2
		వెంకటాచలపతే	ము. దీ.	3
		సేవింపరావమ్మ	వీరభద్రయ్య	6
		నీవు నను బ్రోవవలెనమ్మా	శ్రీనివాసయ్య	10
		దినమే సుదినము	రామదాసు	12
		రంగపతే పాహిమాం	శేషయ్య	13
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	16
	హుళాని	రాగలక్షణము	వెంకటమఖ	18
		లక్షణగీతము	వెంకటమఖ	20
		ఉమాతిలక - ప్రబంధము	వెంకటమఖ	21
		శ్రీకాళహస్తీశ	ము. దీ.	23
		స్వరజతి	ఆదిప్పయ్య	26
		అలిగితె భాగ్యమా	క్షేత్రజ్ఞులు	32
		తెలిసినీ నెనరులేని	క్షేత్రజ్ఞులు	36
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	40
	బృందావని	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	42
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	43
		సౌందర రాజమాశ్రయే	ము. దీ.	44
		కమలాస నాది	కుమారయెట్లప్ప	48

మేళం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	రచయిత	పుట
22.	శ్రీరాగము	బృందావని	సంచారి	సుబ్బరామ దీక్షితులు 50
	నైంధవి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	51
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	52
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	54
	మాధవమనోహరి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	55
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	56
		మహాలక్ష్మి కరుణారస	ము. దీ.	57
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	59
	మధ్యమావతి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	61
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	62
		ధర్మసంవర్ధని	ము. దీ.	64
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	66
	దేవమనోహరి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	68
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	69
		భావతమద్దిఫణా	ము. దీ.	70
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	72
	రుద్రప్రియ	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	74
		రుద్రకోపజాత	ము. దీ.	75
		వల్లి దేవసేనాపతి	బాలస్వామిదీక్షితులు	77
		నీవేరసిక శిఖామణి (దరు)	బాలస్వామిదీక్షితులు	79
		అంబపర దేవతె	కృష్ణస్వామయ్య	82
		మురుగా ఉన్నెనంబినేన్	వెంకటేశ్వరయట్టప్ప	86
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	88
	దరుబారు	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	90

మేఘం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	రచయిత	పుట
22.	శ్రీరాగము	దరుబారు	త్యాగరాజాదన్యం	ము. దీ. 92
		రాజశిఖామణి	బాలస్వామిదీక్షితులు	96
		పాహిమాం బాలకుమారా	కృష్ణస్వామయ్య	99
		ఇట్లనుండ రాదు	కృష్ణస్వామయ్య	101
		తానవర్ణము	సుబ్బరామదీక్షితులు	104
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	110
	సహనా	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	112
		శ్రీకమలాంబికాయా	ము. దీ.	113
		ఈశానాదిశివాకార	ము. దీ.	117
		వాళివాళివాళి	రామస్వామిదీక్షితులు	119
		తానవర్ణం	సుబ్బరామదీక్షితులు	121
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	127
	నాయకి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	130
		రంగనాయకం	ము. దీ.	132
		దయలేని బ్రతుకేమి	త్యాగరాజు	136
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	139
23.	గౌరీవేశావళి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	141
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	142
		తానము	వెంకటమఖ	143
		శౌమారీగౌరీ	ము. దీ.	145
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	146
24.	వీరవస్తంతం	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	148
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	149
		తానము	వెంకటమఖ	150

మేళం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	లచయిత	పుట
24. వీరవసంతం		వీరవసంత	ము. దీ.	152
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	153
25. శరావతి		రాగలక్షణం	వెంకటమణి	156
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	157
		తానము	వెంకటమణి	158
		శరావతి	ము. దీ.	159
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	161
26. తరంగిణి		రాగలక్షణం	వెంకటమణి	162
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	164
		తానము	వెంకటమణి	166
		మాయేత్వం	ము. దీ.	168
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	170
27. సారసేన		రాగలక్షణం	వెంకటమణి	172
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	173
		తానము	వెంకటమణి	174
		సారసేన	ము. దీ.	176
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	177
28. హరికేదారగౌళ		రాగలక్షణం	వెంకటమణి	179
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	180
		నీలకంఠం భజేహం	ము. దీ.	182
		అభయాంబికాయాః	ము. దీ.	185
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	188
	బలహంస	రాగలక్షణం	వెంకటమణి	190
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	191

మేళం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	రచయిత	పుట
28. హరికేదారగౌళ బలహంస		గురుగుహాదస్యం	ము. దీ.	193
		తావవర్ణం	సుబ్బరామదీక్షితులు	195
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	202
	మాహురి	రాగలక్షణం	సుబ్బరామదీక్షితులు	204
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	205
		మామన రఘువీరా	ము. దీ.	206
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	207
	దేవక్రియ	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	209
		శ్రీగురుగుహ	ము. దీ.	210
		శ్రీ వటుకనాథ	ము. దీ.	211
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	213
	ఆంధాళి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	214
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	215
		బృహన్నాయకి	ము. దీ.	216
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	218
	ఛాయాతరంగిణి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	219
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	220
		సరస్వతీ	ము. దీ.	221
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	223
	నారాయణగౌళ	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	224
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	225
		కై వారప్రబంధము	వెంకటమఖ	226
		శ్రీరామం రవికులార్చనోమం	ము. దీ.	229
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	231

మేళం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	రచయిత	పుట
28	హరికేదారగౌళ నటనారాయణి	రాగలక్షణం	వెంకటమణి	233
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	234
		మహాగణపతే	ము. దీ.	235
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	239
	కాంభోజి	రాగలక్షణం	వెంకటమణి	241
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	243
	కాంభోజి	కమలాంబికాయై	ము. దీ.	244
		శ్రీవల్మీకలింగం	ము. దీ.	248
		కాశీవిశ్వేశ్వర	ము. దీ.	251
		శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యాయ	ము. దీ.	255
		తానవర్ణము	పల్లవి గోపాలయ్య	258
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	263
	కన్నడా	రాగలక్షణం	వెంకటమణి	265
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	266
		శ్రీమాతృభూతం	ము. దీ.	267
		ఆర్తిదీర్చి నన్ను	బాలస్వామిదీక్షితులు	271
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	274
	ఈశమనోహరి	రాగలక్షణం	వెంకటమణి	275
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	276
		జగదీశమనోహరి	ము. దీ.	277
		శ్రీ గణనాథం	ము. దీ.	279
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	280
	సురటి	రాగలక్షణం	వెంకటమణి	281
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమణి	282

మేళం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	రచయిత	పుట
28, హరికేదారగౌళ సురటి		శ్రీవాంఛనాధం	ము. దీ.	284
		శ్రీ వెంకట గిరీశ	ము. దీ.	286
		బాలసుబ్రహ్మణ్యం	ము. దీ.	288
		అంగారక మాశ్రయామ్యహం	ము. దీ.	290
		శివానంద	కుమారయెట్టప్ప	293
		తిల్లాన - దరు	కృష్ణస్వామయ్య	295
		చౌకవర్ణం	సుబ్బరామదీక్షితులు	298
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	303
	ఎరుకుల కాంభోజి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	305
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	306
		త్యాగరాజంభజరే	ము. దీ,	308
		దివాకర తనూజం	ము. దీ,	311
		కామాక్షి (స్వరజతి)	శ్యామశాస్త్రి	314
		కరుణారస	కుమారయెట్టప్ప	318
		పార్థసారథిని	సుబ్బరామదీక్షితులు	322
		తానవర్ణము	సుబ్బరామదీక్షితులు	326
		శ్రీ కరుడని - దరు	సుబ్బరామదీక్షితులు	335
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	337
	అరాణా	రాగలక్షణం	వెంకటమఖ	339
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖ	342
		త్యాగరాజో విరాజితే	ము. దీ.	343
		బృహస్పతే తారాపతే	ము. దీ.	348
		సారసదళనేత్ర	కుమారయెట్టప్ప	350
		తానవర్ణము	సుబ్బరామదీక్షితులు	353
		తానవర్ణము	సుబ్బరామదీక్షితులు	365

మేళం నెం.	జన్యరాగం	విషయము	రచయిత	పుట
28. హరికేదారగౌళ		పాలయపరమేశ్వరి	కృష్ణస్వామయ్య.	376
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	378
	నాటకురంజి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖి	381
		లక్ష్యగీతం	వెంకటమఖి	382
		బుధమాశ్రయామి	ము. దీ.	384
	నాటరంజి	త్రిపురసుందరి	సుబ్బరామదీక్షితులు	386
		నీదుమూర్తిని	పల్లవిగోపాలయ్య	391
		నాతిరోనిను	ప్రాచీనపదం	394
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	397
	జుజావంతి	రాగలక్షణం	వెంకటమఖి	399
		చేతశ్రీ బాలకృష్ణం	ము. దీ.	401
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	404
	కమాన్	రాగలక్షణం	సుబ్బరామదీక్షితులు	407
		సారస సమముఖి	కులశేఖరమహారాజు	408
		మురుగాతరుకిలయా	ఎట్టయాపురంమహారాజు	415
		స్వరజితి	సుబ్బరామదీక్షితులు	421
		సంచారి	సుబ్బరామదీక్షితులు	425

సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని

మూ డ వ స ం పు ట ము

మేళము : 22 శ్రీరాగము

గ మ ప ధ ని] జన్యము (భాషాంగము 2) : కాపి [వేద. భూ చక్రము

ల ట ణ శ్లో క ము

వెంకటమఱి : కాపి రాగశ్చ సంపూర్ణస్వగ్రహస్సార్వకాలికః .

మూర్చన : { ఆరోహణము : సా రి డ గ మ ప ధ డ ని స
అవరోహణము : డ ని ధ ప మ డ గ గ రి సా

లక్షణ వివరణము - సుబ్బరామదీక్షితులు

భాషాంగము ; సంపూర్ణము ; షడ్జగ్రహము ; రక్తిరాగము ; ఎలప్పుడును గానము సేయఁదగును.

ఈ కాపి రాగ మూర్చనావరోహణమున షడ్జము జెప్పకఁనున్న నిషాదమును, జంట స్వరముగఁనున్న గాంధారమును, దీర్ఘముగాఁనున్న ఋషభమును ఈ రాగమునకు విశేషరంజనములు గల జీవస్వరన్యాస స్వరములని అభిప్రాయము.

$\overline{\text{నీ}} \text{ సా } \overline{\text{గా}} \text{ మా } \overline{\text{గా}} \text{ మ్ } \text{రి సా}, \text{ నీ } \overline{\text{నీ}}^{\text{w}} \text{ స ధా ప మ ప గ గ మ్ } \text{రి స},$
 $\text{రి } \overline{\text{గ}} \text{ మ ప ధ ని పా మ మ్ } \text{గ మ్ } \text{గ మ్ } \text{రి స}, \text{ నీ } \text{స ధ ని స ని ప}$
 $\text{మ ప } \text{గ్ } \text{రి గ్ } \text{రి స}, \text{ ప మ } \overline{\text{గ}} \overline{\text{గ}} \text{ మ్ } \text{రి సా}, \text{ స ని ప మ గ మ్ } \text{రి స},$
 $\text{రి ప మ ప రి మ్ } \text{రి స}, \text{ రి ప మ్ } \text{రి స}, \text{ ధా రి సా రి ధ స ని ప మ}$
 $\text{ప ధ } / \text{రి స}, \text{ ని ప మ ప ధా ప మ గ గ } / \text{మ రి సా},$
 $\overline{\text{నీ}}^{\text{x}} \text{ స ధా } / \overline{\text{నీ}} \text{ సా రి } \overline{\text{గా}} \text{ మ్ } \text{రి సా} - \text{ ఇవి ఈ రాగమును స్ఫురింపజేయు}$
 ప్రయోగములు, స గ ని ప మ ప, ధ స గ ని ప మ ప, ప మ గ మ రి,
 మ ప గ మ రి స - ఈ ప్రయోగములుగల నిషాదగాంధారములు మాత్రము
 కాకల్యంతరములుగా బట్టుట కొందరిమతము. గాంధారముమట్టును బట్టుట కొందరి
 మతము. తక్కినవి గీత, కీర్తన, సంచారులచే నెఱుగవలెను.

లక్ష్యగీతము - మర్యతాశము - వెంకటమఖి

ద్రువము:

గ	గ	గ	రి	సా		ప	ప	పా	ప	ధ	ని	ప	పా							
అ	రె	య	రె	బం		ధు	జ	న	చ్చ	కొ	ఒ	ర	చం							
మ	మ	గ	గ	రి	రి	సా	;		స	పా	మా	ప	గ	గ	రి					
ది	రు	వ	అ	రె	ఎ	రే		ద	యా	వా	రి	ధి	ఇ	ఇ						
గ	రి	స	ని	స	రి	గ	మ	ప	మ		ప	ధ	ని	ప	మ	గ	గ	రి	,	
గు	ణ	ని	ధి	ఇ	.	.	.	.	.		ఉ	లో	ఒ	తు	ప్ర	భ	అ	ఆ		
స	ని	ని	ధ	ప	మ	గ	గ	రి	స		సా	;	॥							
వ	అ	.	.	.	.	.	.	.	.		రే	॥								